

K. PEÁK ILDIKÓ

Gondolatok a XIII. Országos Rajzbiennáléről

2006. novemberében ismét megnyílt Salgótarjánban, a Nógrádi Történeti Múzeumban az Országos Rajzbiennálé. A maroknyi lelkes, visszatérő kiállításlátogató már több mint egy évtizede kíséri figyelemmel a múzeum képzőművészeti kiállítási programját (is), s tapasztalhatja, hogy e tárlatok két országos nagyrendezvény köré csoportosulnak, melyek – évenként váltva egymást – a kortárs hazai képzőművészet legfrissebb hazai tendenciáiról, törekvéseiről kívánnak egy átfogó összképet nyújtani.

E két nagy kiállítás szinte teljesen „lefedti” napjaink magyar művészetét, hiszen a Rajzbiennálé – nevéből is sejtethetően – az egyedi rajzot mutatja be, a Salgótarjáni Tavasz Tárlat – lényegesen kevesebb műfaji megkötéssel – a kortárs szobrászat, festészet és grafika seregszemléje.

Bár írásunk tulajdonképpen az ez évi Rajzbiennáléről szól, fontosnak tartottuk a fentieket előrebocsátani. Néhány gondolat erejéig ugyanis szeretnénk foglalkozni a bemutatott anyag kapcsán elhangzott felvetésekkel. Egészen pontosan, a kiállítás megnyitóján elhangzott gondolatokról van szó, melyek szerint az idei anyagban több festmény, illetve az egyedi rajz határait túlzottan tágan értelmező mű szerepel.

Bár tiszteljük és elismerjük – az egyébként rendkívül érdekes és értékes szakmai megnyitó beszédet tartó – Szemadám György képzőművész, író munkásságát, szeretnénk itt megragadni az alkalmat és némely ponton vitába szállni vele, annál is inkább, mert a tőle idézettek több megyei kiadvány lapjain is megjelentek.

Mindenekelőtt, próbáljuk meg megfogalmazni magunkban, mi a rajz és mi a festmény? A rajz fogalmának átgondolása során egyszerűbb a dolgunk. Az egyedi rajz egyszeri, megismételhetetlen, valamely nyomhagyó eszközzel készült, hangsúlyosan a vonalra építkező mű, mely megfogalmazás egyértelműen kizárja a sokszorosított grafika – rézkarc, linó stb. – műfajait.

Mit tekintünk festménynek? Természetesen azt, ami festve van, mondhatnánk első megközelítésre, bár ez esetben mit gondoljunk az ecsetrajzról? Legkevésbé akkor tévedünk, ha úgy fogalmazzuk, hogy a festmény olyan – valamely szintetikus, vagy természetes festőanyaggal készült – mű, amely nem a vonallal, a vonal játékaival, hanem a festékfoltok összhangjával, egymásra építettségével hat. Ha ily módon próbáljuk meg szétválasztani az egyes művészeti műfajokat és végignézzük a XIII. Országos Rajzbiennálén bemutatott műveket, nem találunk a kiállított alkotások között festményt. Valamennyi grafikán – a színeseken is – a vonal dominál, akár a rajzon belül, akár körvonalként.

E téren talán a legkérdésesebbnek Bakos Ferenc *Malom-múlt* című sorozatát tekinthetjük, melyen valóban az egész képfelületet lefedik a fény-árnyék játékára is építő festékfoltok. E foltokat azonban nagyon szigorú, meghatározó erejű vonalak

határolják, a művek meghatározója nem a szín, hanem a vonalak szigorú egymásra építettsége, szerkezetes rendszere.

Természetesen, jogosan hivatkozhatnánk a kiállított grafikák megítélése kapcsán napjaink stíluspluralizmusára, a műfaji határok elmosódására, az egyre bonyolultabbá váló világ megragadásának sokféle eszközére. Nyilvánvalóan ez lenne a legkönnyebb válasz a Rajzbiennálé kapcsán felmerülő kérdésekre, melyekre tulajdonképpen maguk a művek felelnek.

Való igaz, hogy a hagyományos, a dűreri rajz egyre inkább háttérbe szorul s új technikák, új megoldások kerülnek előtérbe. Ha szigorúan vesszük a hagyományos rajz fogalmát, mely klasszikusan két dimenzióra épül, az előző Rajzbiennálén már díjat nyert s idén ismét szereplő Orosz Csaba műve sem rajz. A „*Kis imaszekrény alkímistáknak*” tulajdonképpen szépen kidolgozott kétajtós fa szekrényke, melynek ajtóit kitarva finom rajz tűnik elő, a tárgy belsejében pedig az egyetemes emberi kultúra egyik legfontosabb jelképe, a könyv rejlik. Orosz Csaba belső térbe helyezett rajza egy háromdimenziós tárgyban helyezkedik el, mintegy önálló kiállítás a kiállításban. A művész az alkotás létrehozása során fontos szerepet szánt a térnek, mely egyébként a rajz hagyományos értelmezése során teljesen elhanyagolható.

Még elgondolkodtatóbbak Fürjesi Csaba alkotásai. Ha a rajz korábbi meghatározását szó szerint értelmezzük, Fürjesi Csaba művei abszolút rajzok, hiszen a vonal finom, hálós szövedékére építenek. A technika azonban nem hagyományos, a rajz ritmusát a felfeszített szűnyoghálószerű anyag textúrája adja. Rajz, vagy nem rajz? Lehet rajta vitatkozni, sőt kell is. Talán úgy közelítjük meg a legjobban a kérdést, hogy ez esetben a rajz szellemes parafrázisáról beszélünk.

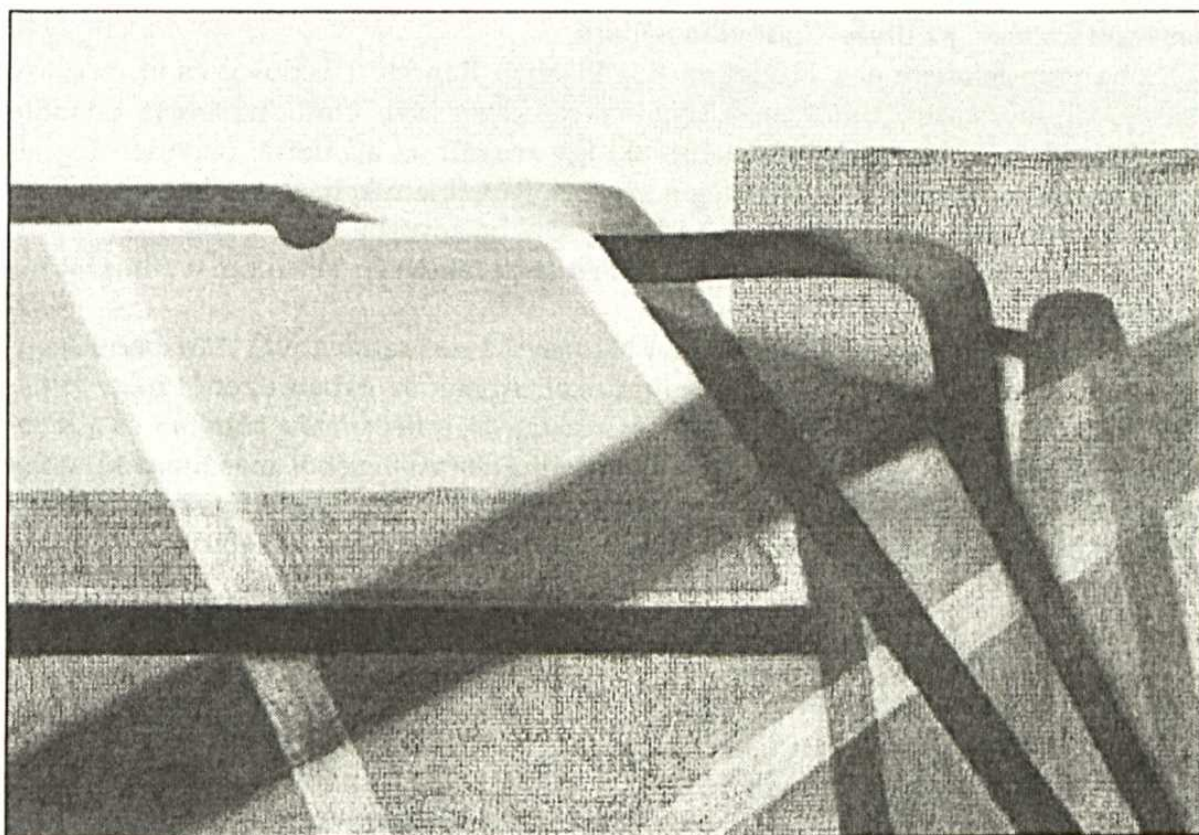
A XIII. Országos Rajzbiennálé a fentiek ellenére – vagy talán éppen eredményeképp – az utóbbi évek legszínvonalasabb grafikai bemutatója Salgótarjában. Ahogy a kiállítás katalógusának előszavában is megjegyzi Molnár Erika művészettörténész, a bemutatott anyag rendkívül sokféle, sokrétű. Talán kevesebb ez évben a felismerhető történet elbeszélő narratív, vagy éppen illusztratív mű s több az emblémaszerű és absztraháló megfogalmazás. Sokan valamilyen formában a gyermeki lét világához nyúlnak vissza, mint a nagydíjas Nagy Gábor György jelképivé vált óvodai jeleivel, vagy a szintén díjazott, Salgótarjában először kiállító fiatal Biess Katalin fotóhű gyermekfiguráival. Nagyon sokan fény és árnyék hatására-ellenhatására épülő rajzokat állítanak ki, mint az előző Rajzbiennálé nagydíjasa, Gallusz Gyöngyi, akinek kamara kiállítása emberi és művészi érzékenységről, intelligenciáról tanúskodnak.

2004-ben a XII. Országos Rajzbiennálé Csohány Kálmán díját nyerte el Orosz Diána, aki ez évben – kamara bemutatkozásán – nagyméretű textil faliképekkel szerepel, részleteket mutatva be egy önmaga által teremtett magánmitológiából.

Összességében, a XIII. Országos Rajzbiennálén – a számszerűleg a korábbiakhoz képest kissé kevesebb beadott műből – egy egységesen magas színvonalú kiállítási anyagot tudott válogatni a zsűri, mely sokféleségéből fakadóan átfogó képet nyújt a kortárs hazai egyedi rajzról. Ez a kép – a műfaji értelmezés terén – talán vitára nyújt alkalmat és okot, de véleményünk szerint éppen ez teszi izgalmassá, érdekessé Salgótarján idei grafikai kiállítását.

Biess Katalin: Játék-tér III.

Gallusz Gyöngyi: Átvétel az árnyékvilágba II.